

HEPISXANEYAN DE REWŞA ZAZAKÎ

Hetanî ewro hepisxaneyan de bi zazakî 15 kitabê edebî nusîyayî.

Murad Canşadî hepisxaneyan de rewşa zazakî ser o nuşt; nuştêyê xo de bale anceno nê nuqtayan ser:

- Êyê ke doza millet û welatê xo ra kewtê zere, verî, bi nezêrê înan zıwan, kultur, edebîyat û kamîye çiyê muhîmî nêbî. La zıwan, kultur, edebîyat û kamîye pede-pede bîyê mewzûyê muhîmî. Zaf tenan verê xo dayo ci, bi îstîqrar ser o xebitîyenê.

- Na xebata ke verî tenya karê tayê kesan bîyê û ferdî ameyêne kerdene, nika bîya karê organîzasyonî û komane yena kerdene. Bi nameyê "ziwanê dayîke" kursî yenê dayene, hepsîyî xo mîyan de "ziwanê dayîke" qisey kenê, rojnameyan ra tayê nuştayan û beyanatan pêro-pîya wanenê, mehkemeyan de mudafeaya xo bi "ziwanê dayîke" kenê, vilawekan bi zıwanê dayîke nusenê... Zaf cayan de "ziwanê dayîke" sey edet û toreyî mîyanê hepsîyan de ronîşt, hema-hema cayê tirkî girewto. Verî, her çî bi tirkî bîyêne la nika tirkî xag û çors yena.

- Tabî no "ziwanê dayîke" hema-hema tenya kurmançî ya, zazakî duştê ci de bêwayîr û bêstatu ya.

Qewlê tirkan ra sey "kültürel zenginliğimiz" a. İnkâr nêbena la îmkânê averşîyayîşî zî nêdiyeno ci.

- Ewro zaf hepisxaneyan de no qedexê seba zazakî dewam keno. Nuştêyê bi zazakî nêrusnîyenê bi teber. İdareyê hepisxaneyan nuştayan peyser anê, vanê "tercumanê ma bi zazakî nêzaneno, bi kurmançî binuse, ma benê danê postaxane.

- Hepisxaneyan de tayê embazan şexsen giraniya xo daya bi zazakî ser, bi zıwanê xo nuşt. Des serranê

peyênan de hepisxaneyan ra bi zazakî 15 kitabî vejîyayê. Nê kitabî pêro edebî yê, hetê edebîyatî ra eserê baş ê. Wexto ke merdim ewnîyeno pira, hêvîya xo zêdîyena.

- Nê kitabî pêro camêrdan nuştê, hetanî ewro cenîyan teba nênuşt. Cenîyî hetê nuştene ra zaf kêmi mendê. Vîst serrî yo ke kovara Vateyî neşr bena, hetanî nika hepisxaneyan ra nuştêyê cenîyêk tede ca nêgirewto. Rojnameyê Newepelî û kovara Şewçîla de tenya nuştêyê yew cenîye -Rindê Becerîklî-neşr bîyê ke a zî nika hepisxane de nîya. Azadiya Welat de nuştêyê yew di embazan ca-ca neşr benê.

Peynîyê nuştêyî de lîsteya eseranê ke hepsîyan bi zazakî zere ra nuştê diyena. Goreyê na lîste hepisxaneyan ra bi zazakî 15 kitabê edebî vejîyayê. Nînan ra 8 hebî hetê Weşanxaneyê Roşna ra, 5 hebî hetê Weşanxaneyê Vateyî ra, 2 hebî zî hetê Weşanxaneyê Aramî ra neşr bîyê.

4

Yewîya Neteweyan Nadîye Murad Kerde Qasida Nîyetpakîye

Yewîya Neteweyan keynaya kurdanê ma yê êzîdîyan Nadîye Murad ke destê wehşîyanê DAIŞî ra felitîyabî, sey "Qasida Nîyetpakîye ya Yewîya Neteweyan" (Birleşmiş Milletler İyi Niyet Elçisi) îlan kerde. Nadîye Murad eynî wext de vernamzedê Xelata Nobelî ya Aştî ya zî.

Gama ke roja 3 tebaxe 2014 de wehşîyanê DAIŞî êrişê Şengalî kerd, bi hezaran şarê êzîdî reyde Nadîye Murad û şeş birayî û dadîya aye zî dewa xwu de sey êsîr kewtê destê înan. Nadîye hîrê aşmî êsîriye ra dima destê DAIŞî ra xelisîya la dadîya aye û şeş birayê aye vîndî yê.

3

Ez bawer nêkena ke yew xebata hîra ya têvernayîşê kirdkî û hewramkî bîya la qismêk zıwanasan hewramkî û kirdkî yew dîyalekt hesabnayê. Ez bi xwu derheqê hewramkî de hende wayîrê melumatî nîya. La wina aşnabîyayîşê verênî de, ez vana, nê her di dîyalektê ma yê kanî yewbînan ra nîzdî yê helbet, la bi halê xwu yê nikayî yew dîyalekt nîyê. Mi gore, nîsbet bi hewramkî kirdkîya ma xususîyetê kurdî yê eslî hîna baş xwu de muhafa ze kerdê. Hewramkî binê tesîrê fariskî de, ancî binê tesîrê sorankî de zaf menda û vurîyaya. Xwura sorankî zî binê tesîrê fariskî de menda.

Reya verêne ez 20.11.2006 de şîya Kurdistanê Başûrî. Ma sey Grûba Xebate ya Vateyî şîbî Hewlêr, ma şî Helebçe, mintiqaya Hewramanî ra geyrayî. Ma şî Şarezor, Bîyare. Bi no qayde mi rasterast hewramî dî. Mi zaf tay goştariya hewramîyan kerd, mi înan ra fehm nêkerd. Helbet mi soranan ra zî fehm nêkerd, heta ke mi fekê kurmançanê Badînan ra zî fehm nêkerd. Dima mi tey vet ke fehm nêkerdiş zaf normal bi. Çimkî reya verêne bî ke mi nê grûbê kurdan dîyêne. Dima ez çend rey şîya Başûr, epey dîyalogê ma vîrazîyayî, mi metnê înan wendî. Axir nika mi rê kurmançîya Badînan zaf asan a. Sorankî ra zî, ez nîme ra zêde fehm kena. La seba fehmkerdişê hewramkî hîna zaf dîyalog lazim o.

Festîvalê Pancine yê Hewramîyan û Maçoayan ke

FERHENGEKÊ HEWRAMKÎ - KIRDKÎ (ZAZAKÎ)

Roşan LEZGÎN

hetê Malbendî Hewraman ra rojanê 25-27.04.2014 de organîze bi, ma çend kirdî zî şîbî. Na rey, ez hîna zaf mîyanê hewramîyan de menda. Ma şî Bîyare, Xurmal, ma acor şî hetanî Tewêle. Hetê Rojhelatî ra Pawe û cayanê bînan ra gelêk hewramî ameybî. Heta tayê hewramî hetê Mazenderanî ra zî ameybî. İnan xwu ra vatêne "Avmelikî (Ebdulmelîkî)". İnan ra Hesên Selîmê Ebdulmelîkî ke kitabêk bi nameyê

"Pêşîneyê Ebdulmelîkîha der Mazenderan o Kordestan" nuşt o mi rê zî kerd dîyarî de behsê tarîxê verênanê avmelîkîyan keno. Goreyê vatişê ey ra, nika bakurê İranî de; Sarî Ostan, Mazenderan, Nêkha û Zaxmez de qasê se hezar avmelîkî estê. Pêro zî bawerîya Yaresanî (Ehlî Heq; Raya Heqî) ra yê.

Mi verê cû kitabê M. Reza Hamzeh'ee "Yaresan (Ehl-i Hak)" de wendbi. M. Reza Hamzeh'ee behs keno ke bakurê rojanê İranî de, eyaletê Mazenderanî de, mintiqaya Daylemî de, kurdê yaresanî estê. Hesên Selîmê Ebdulmelîkî va "Kalîkê ma rewna ra sedemê dînî ra êrişê hêzanê îslamî ver remayê şîyê ê doran." Kitabê xwu yo ke bi fariskî nuşt o de zî vano "Kalîkê ebdulmelîkîyan verê îslamî dorê Pawe û Uraman [Hewraman] de bîyê."

Avmelikî nika zî hewramkî qisey kenê, ê û hewramîyê Hewramanî yewbînan ra fehm kenê la fekê avmelîkîyan ser o tesîrê fariskî zaf bîyo. Mesela, Hesên Selîmî êdî nêrkî û makîyîya çekuyan nêzanayne la gama ke mi Ehwen Horamî ra ke Hewramanê Textî ra yo persayne, ê tavilî cewab dayne ke çeku makî yan nêrkî ya. Ancî fekê Mazenderanî de, sey fariskî, vengê "v" hîna vêşî yo la fekê Hewramanî de vengê "w" serdest o. Mesela, avmelîkî vanê "vardim", hewramî vanê "wardim (mi werd)".

>>> 5

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Kurdanê ma yê ke demê peyên yê Usmanîyan de Îstanbul de bi hawayê ewropayî perwerde dî, uca fikrê neteweperwerîye musayî û gelêk komele, partî û teşkîlatî ronayî, rojname û kovarî vetî. La badê ke Usmanî rijîya û Kurdistan bi çar parçeyî, bitaybetî kurdê ma yê mîyanê sînorê dewleta tirkan de, demêko derg wendiş ra dûrî mendî. Xwura yew polîtîkaya resmî ya tirkan estbî ke wa kurdî nêwanê, nezan bimanê. Dima, serranê 1950-60yan de xortanê kurdan hêdî-hêdî dest bi wendişê berzî kerd.

Wendişî wend la zaf kewtî binê tesîrê fikrê çepgîrîye û sosyalîzm-komunîzmî. Xwura tirkan de zî yew xû esto, çî îdeolojî yan bawerî bena wa bibo, gênê vurnenê, alaya tirkan ancenê ser û dekenê xizmetê tirkîtiye. Coka kurdê ma yê ke mektebanê tirkan de wanenê, tirkî musenê û kewenê mîyanê nê hawa fikran, êdî neke sey kurd, bi çimê tirkan ewnîyenê xwu ra, ewnîyenê bîyanan û dinya ra. Yanî kurdê ma yê ke musenê tirkî, zafê înan vurîyenê, êdî bi eqîlê tirkan fikirîyenê.

Hereket û partîyê sîyasî ke hetê nê hawa kurdan ra ronîyayê, ê zî eynî karakter de yê. Bi no qayde kurdê ma mîyanê bawerîyan-îdeolojîyan de kurdîtiya xwu terk kenê. Ewîlî benê "çepgîr", "demokrat", "şorişgêr" yan zî "umetperwer". Nê sifetan sey perdeyî ancenê mîliyete xwu ser, vera-vera temamen kurdîti terk kenê. Yanî rayîrê terkkerdişê kurdîtiye de "çepgîrî",

"demokratî", "şorişgêrî" û "dîndarîya sîyasî/umetperwerî" vîyerê mukemel ê ke kurdê ma piro vîyarenê...

Vedat Türkali (1919-2016) yew nuştoxî tirkî o, gelêk şîir, senaryo û romanê ey estê. Hetê fikrî ra çepgîr-komunîst aseno la tirkperest o; xwura çepgîrî-komunîstîya tirkan tirkperestî bi xwu ya. No merdim roja 29 tebaxe 2016 de Îstanbul de 97 serrîya xwu de şî rehmet. Badê mergê ey, qismêko muhîm yê kurdanê ma yê sîyasîyan, qismêk kurdê ke bi tirkî nusenê, axir zaf kesê ma yê "çepgîr", "demokrat" û "şorişgêrî", seke babîyê înan merdo, dest pêkerd şîin na ro, nuşteyî nuştî, fotografê xwu yê ke Vedat Türkali dir antê, networkanê sosyalî de vila kerdî. Hemserekê HDP Selahedîn Demirtaş û qismêk parlamenterê na partî beşdarê merasîmê cenazeyê ey bî. S. Demirtaşî qiseykerdişê xwu de va "Vateyê ey do ma rê sey talîmat bê." Naye ra ver zî, DEHAP, weçînayîşanê 2002 de Vedat Türkali sey namzedê parlamenterîye nawitbi.

Serra 2005 de, Diyarbekir de, Salona Konferansî ya Beledîyeya Rezan de sempozyumêk estbi. Nê kurdê ma yê sîyasî ke bê tirkan werd bîle nêwenê, partî û teşkîlatanê kurdan de, tewr cor de kontenjanêko muhîm danê tirkan, no Vedat Türkali zî tede gelêk nuştoxê tirkî wesênaybî. Mehmed Uzun zî amebi. O wext Mehmed Uzun zaf populer bi. Ewropa ra ameyne, roportajî dayne kovar û rojnameyanê tirkan, vatêne "Reya verêne mi bi kurdî roman nuşto, mi kurdî kerde ziwanê edebîyatî." Coka gama ke behsê edebîyatê modern yê kurdî bîyêne, tena Mehmed Uzun estbi. Tirkan wina zanayne.

Înanê ma bi hurmet û ezet û îkram "Vedat abê" vet sehne. Verî, ey behsê yew kurdê helîm-selîm, xwu rê halê xwu de, bêveng û mulayîmî kerd. Ey va, "Nê kurdî zamanê qijekîya mi de Samsun de, mehlaya ma de şîit rotêne." Dima behsê Mehmed Uzunî kerd. Dîrekt va "Wa Mehmet bêro ma pîya yew roman binusin." Êdî qiseykerdişê xwu de tena behsê nê projeyî kerd ke temaya romanî çî ya, do senî pîya binusê, kam kamcîn qismî binuso...

Ey qet behsê rewşa kurdan, qedexekerdişê kurdî, ereykerdişê edebîyatê kurdî nêkerd. Ey behs nêkerd ke Mehmed Uzun çira mecbur mendo welatê xwu terk kerdo, surgun bîyo, xerîbîye de bi kurdî nuşto. Ey hîç behsê pozîsyonê ziwan û edebîyatê tirkî vera ziwan û edebîyatê kurdî de zî nêkerd. Ebed! Tena behsê fikrê xwu yê Mehmed Uzunî dir bi hawayêko muştêrek nuştîşê romanî kerd.

Gama ke ey qiseykerdişê xwu tamam kerd, kurdanê ma pêrone bi keyfweşî, bi heyecan, bi eşq û şehwet ci rê çepikî cenayî. Mehmed Uzun zî zaf keyfweş bi, fekê ey şî peyê goşan, bi heyecan û hurmet teklîfê Vedat Türkali qebûl kerd, va "Çiman ser, ez pê muşeref bena." La çî heyf ke Mehmed Uzun nêweş kewt. A nêweşîya bêtalîhe ver, qasê di serrî ant û roja 11 teşrîne 2007 de, Diyarbekir de şî rehmet. Coka projeyê Vedat Türkali pratîze nêbi, mend.

O wext ez teklîfê Vedat Türkali ra zaf hêrs bîya. Ez kurdanê ma yê ke çepikî cenitî ra zî zaf hêrs bîya, zerîya mi înan ra qelibîya. Çimkî teklîfê Vedat Türkali de hîle estbi! Senî? Nika her kes zano ke Vedat Türkali hîç kurdî nêzano, ancî her kes zano

ke Mehmed Uzun zaf baş tirkî zano. Coka roman do bi tirkî binusîyayne. No zî ameyne na mana ke do Mehmed Uzun êdî bi tirkî binuso, bi no qayde edebîyatê kurdî ra bikewo dûrî, ca verdo. Welhasil do kurdî yew nuştoxê xwu yê muhîmî ra mehrûm bibo. Yanî zaf eşkera bi ke nê teklîfê Vedat Türkali ke ey bi westatî kerd de xapênayîş estbi. Bi nê teklîfê xwu waştêne Mehmed Uzuno ke o wext "tekane nuştoxê kurdî" bi, bianco mîyanê edebîyatê tirkî.

Mi o wext, teklîfê Vedat Türkali eynen wina fehmed kerd, ez nika zî winî fikirîyena. O wext, gama ke kurdanê ma çepikî cenitî, mi waşt ez biqîrî hemîne ser, la zafê reyan merdim nêwazeno edebê xwu bixeripno. Feqet mi înanê kaleka xwu ra va, "Dê hela biewnîn! Tena yew nuştoxê ma yo ke bi kurdî nuseno esto, no mêrik, ameyo verê ey zî tadano tirkî ser, Mehmed Uzunî xapêneno. Nê tirkî zaf yeman ê!..."

Vedat Türkaliyî seba tirkan, seba mîliyete û edebîyatê tirkan zaf xizmet kerdo la seba ma kurdan tu ferqê ey û M. Kemalî çin o. M. Kemalî verê cû, pîlanê kurdan rê mektubî nuştê, vato "Ez bi hurmet lew nana destê şima wa..." La peynî de çî sosretî ardî înan ser de, ma heme pê zanê. Tirkê ke mîyanê sîyasetê kurdan de yê, bi zanayîş yan nezaniye ferq nêkeno, rolê hemîne no yo ke kurdî nêbê xwu, kurdîtiye ra bikewê dûrî. Kurdê ke tirkan anê dekenê mîyanê sîyasetê kurdan, kurdan rê kenê serek û sermîyan, ê zî eynî çî wazenê.

Mesrefê na hûmare **Haşim Güreli** da. Ma ey rê zaf sipas kenê.

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

- 1- Romanê Nadîre Güntaş Aldat-maze - Sembolê sêmi
- 2- Qezayêka Semsûrî - Qil, gir, tepe
- 3- E, belê - Qirkerdiş, kokardiş
- 4- Luzum, hewceyîye - (ters ra) Kilmnuştîşê ekolojîyî
- 5- Hûmarêk - Çem, robar

- 6- Firoke, wesayîte hewa - Sembolê ruentgenîyumî
- 7- Embiryan - Qale, vate
- 8- Mîyanê "sîte" - Bawerkerde, înan-bîyaye
- 9- Kuşat, yarenîye, heneke - Herfê bêvengî yê aşî - Rîyê erdî ser o cayo berz-bala
- 10- Gume, surote - Eksê "nêweş"î

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	H	E	N	A	R	Ê	R	E	■	E
2	A	S	A	Y	E	■	E	Z	E	Z
3	M	M	■	E	Y	A	M	■	M	A
4	N	E	M	■	A	D	A	R	E	■
5	A	R	I	Ş	■	E	Y	E	L	E
6	N	■	S	A	N	T	Î	M	■	M
7	■	Q	A	M	E	■	Ş	E	M	E
8	Q	A	F	I	K	E	■	Z	Î	L
9	A	Ş	I	K	■	A	D	A	Y	E
10	B	O	R	E	K	■	E	N	E	■

CORA-CÊR

- 1- Mewsimêk, demserêk - Cuda, ayrî
- 2- Daru, derman - Semt, rindek, keleş
- 3- Herfê bêvengî yê "lode" - Raver, eksê apeyî - Mîyanê "airş"î
- 4- Nobîyayîş, ameyîş tujkerdene
- 5- (ters ra) Yasî, beyntarê şanî û şewe - Kerraya seqayî, gosre
- 6- Bêhet, bêteref - (ters ra) Sewda, heskerdene
- 7- Elelo, dîkê misrî - Helawe, rib, bekmez

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1								■		
2						■				
3			■							
4					■				■	
5		■					■			■
6	■							■		
7						■				
8			■						■	
9					■			■		
10							■			

- 8- Berhem, çîyo ke netîceyê xebatêk de ameyo meydan - Suffîksêk
- 9- Sperma, çirawî - Sindan, haceta ke asin ser o yeno kuwayîş - Bestoxêk
- 10- Qeçeke, domane, tute - Gaga, merdimî sey gayî

Yewiya Neteweyan Nadiye Murad Kerde Qasida Niyetpakîye

Yewiya Neteweyan keynaya kurdanê ma yê êzîdîyan Nadiye Murad ke destê wehşîyanê DAIŞî ra felitî-yabî, sey "Qasida Niyetpakîye ya Yewiya Neteweyan" (Birlêşmiş Milletler İyi Niyet Elçisi) îlan kerde. Nadiye Murad eynî wext de vernamzede Xelata Nobelî ya Aştî ya zî.

Gama ke roja 3 tebaxe 2014 de wehşîyanê DAIŞî êrîşê Şengalî kerd, bi hezaran şarê êzîdî reyde Nadiye Murad û şeş birayî û dadîya aye zî dewa xwu de sey êsîr kewtê destê înan. Nadiye hîrê aşmî êsîrîye ra dima destê DAIŞî ra xelisîya la dadîya aye û şeş birayê aye vîndî yê.

O wext wehşîyanê DAIŞî qasê 5 hezarî cinî, camêrd û tutê êzîdî remnayî. Nînan ra nêzdîyê 2 hezar kesî bi hawayêk destê înan ra remayî la

qasê 3 hezarî kurdê êzîdî vîndî yê.

Nadiye vana, "Babîyê mi serra 2003 de merdo. Ma 12 wayî û birayî bî. Gama ke înan eşt dewe ser, ma heme arêkerdî. Mekteb diqat bi. Înan va, wa cinî û tutî vejîyê qatê serî. Camêrdî war de verdayî. Mi waşt ez birayanê xwu yê qijan zî xwu dir biberî qatê serî la înan nêverda. Ewnîyayî binê çengê tutan ra. Tutê ke binê çengê înan wa muyî estbî, war de verdayî. Ma pencera ra dî ke senî guleyî verdayne înan, serebirnayne. Qismêkê camêrdan zî dekerdî otobusan û berdî sewbîna cayan."

Nadiye vana dima ma cinî dekerdî otobusan berdî Mûsil, miyanê ma de keynayê 9 sereyî zî estbî. Û ma sey xenîmetî milîtanê wehşîyan yê DAIŞî rê bare kerdî. Înan bi hemîne

xirabîye kerde, dima qismêk rotî. Nadiye Mûsil de reyke remena la ancî kewena dest. Sey ceza na rey heme milîtanê DAIŞî têdir tey xirabîye kenê.

Nadiye vana "Çi xirabîya ke yena vîrê merdimî, mi heme dîyî. Hîrê aşmî ez tam cehenem de bîya. Merdim reyke mireno la yê ma, her saeta ma mergî ra xirabêr bî. Zerrîya ma de tena ters estbi. Verî ke ez bikewî destê înan mi hîç întîxar nêardê vîrê xwu. La ancî zî mi va, çi bêro merdimî sere zî gereka merdim xwu ver bido. Ez vana gereka merdim deyx bikero la zafê keynayan nêşkayî deyx bikerê, xwu întîxar kerd."

Nadiye vana "Peynî de înan ez rota daya yew şoferê kamyone. La ey rojêk kerd xwu vîr ra ke ber kilîf bikero. Ez remaya şîya yewna keye de mi xwu nimit. Û peynî de ez remaya, xelisîyaya. Hema zî destê DAIŞî de qasê 3 hezar û 400 cinî û keynayê êzîdîyan estê."

Nadiye vana "Derheqê cuya mi de yew planê mi çin o. Tena ez dinya ra vana şarê mi rê ardim bikerê. Destê înan ra cinîyanê ma bixelisnê û terorîstan çinê bikerê."

New York de Merasîmê ke sekreterê Yewiya Neteweyan Ban Kimmun û temsilkarê gelêk dewletan zî amede bî de Yewiya Neteweyan Nadiye Murad sey "Qasida Niyetpakîye ya Yewiya Neteweyan" tayîn kerde.

Nadiye Murad n,ka 21 serra ya û sey sembola cinîyanê êzîdîyan ke mexdûrê DAIŞî yê şinasîyena. Nika Almanya de ciwîyena.

Noam Chomsky: "Dewrê Dewletanê Neteweyîyan Nêqedîyayo"

Ziwanas, tarîxnas, filozof, aktîvîst, analîstê sîsayî û nuştoto namdar Noam Chomsky tekîd keno ke dewrê dewletanê neteweyîyan nêqedîyayo, gereka kurdî seba ronayîşê dewleta xwu ya xwusere her firsendî ra zaf baş îstîfade bikerê.

Noam Chomsky va "Fikrê Kurdistanêkê yewbîyaye û xwuserî esla hişê xwu ra mevejî. Çimkî sînorê ke bi awayêko sînan ameyê antiş do bixeripîyê û kes nêzano netîce de se beno. Gereka kurdê ke Tirkîya de yê, Îran de yê, Îraq de yê, û Sûrîye de yê, bibê yew. Gereka kurdî vera yewbînan de cebhe nêgêrê û fek xwuserîye ra veranêdê."

Noam Chomsky tekîd kerd ganî kurdî xeyalanê veng dima vaznêdê û wina dewam kerd: "Mi gore ganî kurdî menfîetê xwu yê mîlî bifikirîyê û firsentan ra baş îstîfade bikerê. Gereka nêewnîyê ke Amerîka yan sewbîna dewletî çî fikirîyenê. Sîyasetê miyanneteweyî de kes dostê kesî nîyo û her kes menfîetê xwu gore hereket keno. Gereka kurdî zî menfîetê xwu yê neteweyî her çî ra ser bigîrê. Ganî kurdî ihtîbarê xwu bi tu welat yan hêzî nîyarê."

Noam Chomsky tekîd kerd ke tezê ke vanê dewrê dewletanê neteweyîyan qedîyayo qetîyen rast nîyê û va: "Dewrê dewletanê neteweyîyan esla nêqedîyayo. Nika ma dewrê dewletanê neteweyîyan de ciwîyenê û misêwa dewletê neteweyî yê neweyî vejîyenê meydan. Tezê winasî seba xapênayîşê milîtanê bindestan îddîa benê."

Çimeyê tirkî:

dersiminfo.com, peyam.org

SANIKA MA

Îdrîs YAZAR

Qelem û kaxite mi erdê têri
Ti çend têr bidê beno girr adiri
Hekîm û zîyaran ra mi waştî dari
No derd sewbîna yo fekê m' bi rîşî

Baxçeyê Adenî de her çî deresa
Qewmêko barbar cayêk ra resa
Sey karmanê veyşanan ame pa dusa
Welatê bilbil kerd halîn qerquşî

Der û dormeyê mi zalim û neyar
Çar sînoran de gelê mi bêwar
Delu û cahîlê xo kerdî şîretkar
Şêx û alîmê mi kerdî keşîşî

Çi heyf ke "karmê dare, dare kerd puçî"
Gilê xo ra pîrnike tadano rîçî
No çî aqil o, no senî hêşî
Şar wesefna xo kerd palax û puşî

Çimanê veyvikan de hêni bi ziwa
Dewran geyra rojêk rîyê m' nêhuya
Wîy ti birijîya dinyaya bêwa
Qertal geyreno, bîyo tirm, derguşî

Xo rê kerd parselî hêgayo hîra
Wayirê rezî bi mîrba, no çî hal' bira
Xezaleke vindî bîya merge de verg çera
Kedkar rê mendî çulîndar û duşî

Mîyaran, 20.07.2016

Da-çewres serrî yo ke doza millet û welatê xo ra çendayê hezar merdimê ma hepisxaneyan de tim estê. Cayê xo qet veng nêmaneno; tayê şonê tayê bînî yenê. Verî, miyanê heme hepsîyan de nîsbetê xo zêde bî, nika bîyo kêmi. Hûmara înan hema-hema eynî ya la serranê peyênan de hûmara "hepsîyanê edlîyan" zêdîyaya.

Êyê ke doza millet û welatê xo ra kewtê zere, verî, bi nezerê înan ziwan, kultur, edebîyat û kamiye çiyê muhîmî nêbî. Çiyê muhîmî felsefe, teorî û îdeolojî bî ke nê zî pêro yê teberî bî, cîya-cîya milletan ra amebî girewtene û ziwanê xo bi tirkî bî. Nê çiyî hîna zî sey nan û awe qeub benê la ziwan, kultur, edebîyat û kamiye pede-pede bîyê mewzûyê muhîmî. Zaf tenan verê xo dayo ci, bi îstîqrar ser o xebitîyenê. Na xebata ke verî tenya karê tayn kesan bîyê û ferdî (bi-reysel) ameyêne kerdene, nika bîya karê organîzasyonî (örgütse) û komane (toplucu) yena kerdene. Bi nameyê "ziwanê dayîke" kursî yenê dayene, hepsîyî xo miyan de "ziwanê dayîke" qîsey kenê, rojnameyan ra tayê nuşteyan û beyanatan pêro-pîya wanenê, mehkemeyan de mudafeaya xo bi "ziwanê dayîke" kenê, vilawekan bi ziwanê dayîke nusenê... Zaf cayan de "ziwanê dayîke" sey edet û toreyî miyanê hepsîyan de ronîşt, hema-hema cayê tirkî girewto. Verî, her çî bi tirkî bîyêne la nika tirkî xag û çors yena.

Tabî no "ziwanê dayîke" hema-hema tenya kurmancî ya, zazakî duştê ci de bêwayîr û bêstatu ya. Qewlê tirkan ra sey "kültürel zenginliğimiz" a. Înkâr nêbena la îmkânê averşîyayîşî zî nêdîyeno ci.

Hepîsxaneyan de bi destê organîzasyonanê zereyî vîst serran ra nohet o bi kurmancî kursî organîze benê, sayeyê nê kursan de zaf tenî merheleyê malimîye de kurmancî musayê, eşkenê derse bidê kursîyeran. Bi zazakî kursî organîze nêbîyê, kesê ke bîmusê û bîmusnê zaf kêmi yê. Ca-ca bi cehd û xeyretê çend kesan derse ameya dayene la na nêbîya xebatêka daîmî. "Yewîya ma ya neteweyîye", "keso ke kurs û derse bido çin o", "ma verî kurmancî bîmusê" vajîyayo, ver-nîye ameya girewtene.

Zaf hepisxaneyan de hepsîyan xo miyan de qerar girewto ke rojnameyê *Azadiya Welat* ra nuşteyanê tayê kesan û beyanatanê organîzasyonan pêro-pîya biwanê. Nê kes û organîzasyonî nuşte û beyanatanê xo bi tirkî nusenê, rojname înan çarneno bi kurmancî ser. Ca-ca çarneno bi zazakî ser zî. La hepsîyî înan nêwanenê.

HEPİSXANEYAN DE REWŞA ZAZAKÎ

Murad CANŞAD

Yanî muhtewa ney, kurmancî muhîm a. Eke bi kurmancî bê, wanîyenê.

Hepsîyî her serre yan zî di serran ra reyêk fealîyetanê xo sey raporî nusenê. Tim teşwîq beno ke ziwanê raporî "kurdî" bo. Êyê ke kurmancîya xo qîm nêkena, raporê xo bi kesanê bînan danê nuştene. Coka raporî zêde ra zêde bi kurmancî nusîyenê; tayê zî bi tirkî yê. Keso ke bi zazakî binuso, vanê kes ci ra fehîm nêkeno û raporê ci qeub nêbeno. Bi tirkî binuso qeub beno, bi zazakî binuso qeub nêbeno.

2013 ra nat, hetê qanûnî ra heqê hepsîyan esto ke mehkemeyan de bi ziwanê xo îfade bidê û mudafeaya xo bikerê. Miyanê hepsîyanê sîyasîyan ê kurdan de qerar ameyo girewtene ke mehkemeyan de îfade û mudafea bi "kurdî" bê. Na "kurdî" tenya kurmancî ya. Bizanê-mezanê, hepsîyê ke şonê mehkeme, bi kurmancî çend çîyan vanê yenê. Kurmancî bîya edet û toreyî, êyê ke zazakî zanê zî bi kurmancî îfade danê û mudafeaya xo kenê.

2014 de, hepisxaneyê tîpê F yê Bolu de hepsîyê sîyasî qerar gênê, kamerayanê nîyaderê hewşan (kamerayê ke ewnîyenê hewşna ra) şikenê. Seba ke zerar dayo malê dewlete, îdreyê hepisxaneyî gerreyê înan keno; 100-110 hepsîyî vejîyenê verê dozger û hakimîyan. Heme "meh-kumê giranî" yê, vîst serrî ra zêde yo ke hê peyê beran de. Nînan ra da-vîst

kesî zaza yê, tayê ziwanê xo hol zanê, kitabê xo yê çapbîyayeyî estê. Yew embaz ne tede, pêro mehkema de kurmancî qîsey kenê. (Heyetê mehkema zor dano ci ke o zî bi kurmancî qîsey bikero la o keno rike, îlla zazakî qîsey keno!)

Verî, hepisxaneyan de "ziwanê dayîke" qedexê bî, kes nêşkeyne nuşteyanê xo birusno teber. Dima no qedexê wedarîya la tenya seba kurmancî. Ewro zaf hepisxaneyan de no qedexê seba zazakî dewam keno. Nuşteyê bi zazakî nêrusnîyenê bi teber. Îdareyê hepisxaneyan nuşteyan peyser anê, vanê "tercumanê ma bi zazakî nêzaneno, bi kurmancî binuse, ma benê danê postaxane." (Hepîsxaneyan de nuşteyî bi destê îdarekaran şonê yenê.)

Miyanê hepsîyanê sîyasîyan de yewero zaza kurmancî mezano qusuro pîl o, yewero kurmancî zazakî mezano çiyê normal o. Coka hema-hema heme zazayî kurmancî musayê. Winî zaf musayê ke zazakî xo vîr ra kerda! La kurmancan ra kes zazakî nêmusayo. Çike bi nameyê "ziwanê dayîke" û "kurdî" kurmancî mecbûrî ya, zazakî goreyê zerrî ya. Zerrîya kamî ke wazena...

Hepîsxaneyan de tayê embazan şexsen giranîya xo daya bi zazakî ser, bi ziwanê xo nuşt. Des serranê peyênan de hepisxaneyan ra bi zazakî 15 kitabî vejîyayê. Nê kitabî pêro edebî yê, hetê edebîyatî ra eserê baş

ê. Wexto ke merdim ewnîyeno pira, hêvîya xo zêdîyena. La miyanê hende serran de 15 kitabî zaf kêmi yê. Yewna kêmiya xo zî na ya ke, nê kitabî pêro camêrdan nuştê, hetanî ewro cenîyan teba nênuşt. Cenîyî hetê nuştene ra zaf kêmi mendê. Vîst serrî yo ke kovara *Vateyî* neşr bena, hetanî nika hepisxaneyan ra nuşteyê cenîyêk tede ca nêgirewto. Rojnameyê *Newepelî* û kovara *Şewçîla* de tenya nuşteyê yew cenîye -Rindê Becerîklî- neşr bîyê ke a zî nika hepisxane de nîya. *Azadiya Welat* de nuşteyê yew-di embazan ca-ca neşr benê la nê nuşteyî dahîna zêde çiyê angaje yê, hetê ziwan, edebîyat, fikir û hîsan ra qels ê. Eke nê embazî verê xo bidê ziwan û kulturî, eseranê ma yê edebîyan biwanê, ez hêvîdar a ke ê do çîyanê başan binusê.

Eserê ke hepsîyan bi zazakî zere ra nuştê, nê yê:

1-Huseyîn Karakaş, *Omid Esto* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Vateyî*, İstanbul 2006

2-Huseyîn Karakaş, *Zere ra* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Roşna*, Diyarbekir 2014

3- Huseyîn Karakaş, *Ez û Ti*, Weşanxaneyê *Roşna*, Diyarbekir 2015

4- Murad Canşad, *Xafilbela* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Vateyî*, İstanbul 2008

5- Murad Canşad, *Hesê Mişî* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Roşna*, Diyarbekir 2013

6- Murad Canşad, *Waştî* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Roşna*, Diyarbekir 2015

7- Umer Farûq Ersoz, *Berenge* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Roşna*, Diyarbekir 2013

8- Umer Farûq Ersoz, *Kekû* (şîrî), Weşanxaneyê *Roşna*, Diyarbekir 2013

9- Hesen Dilawer Dêrsimî, *Deyndar*, Weşanxaneyê *Vateyî*, İstanbul 2014

10- Hesen Dilawer Dêrsimî, *Estareyê Asmênê Ma* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Aramî*, İstanbul 2014

11- Wisiv Pîrbab, *Derdê Hîris û Heştî* (şîrî), Weşanxaneyê *Roşna*, Diyarbekir 2013

12- Erkan Tekîn, *Sewdaya Belekine* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Roşna*, Diyarbekir 2013

13- Alîrîza Kalan, *Lêlê Şodirî de Yew Rayîrwan* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Vateyî*, İstanbul 2014

14- Hikmet Çalagan, *Ters* (hîkayeyî), Weşanxaneyê *Vateyî*, İstanbul 2014

15- Sînan Sutpak, *Jutenya* (şîrî), Weşanxaneyê *Aramî*, İstanbul 2016

NEWPELÊ MA

Newepel vecyawo ancî
Fenê qibqîbê zerencî
Bi nexşanê perr û pencî

Nuşto ze vengê bulbulan
Ze bulbul bi eşqê gulan
Ze gula bendey bulbulan

Zengîn ze sifrey mîranî
Bi nuştey newey û kanî
Reng dawo zar û ziwanî

Zergûnî bê destê şîma
Enî kar û baran dima
Qeybê zar û ziwanê ma

Kar kenê bi enê rengî
Şêrê bi name û vengî
Zanê kurdî kewta tengî

Şîma eşq bi enê rengî
Bîyê aşîq bîyê bengî
Eşqo bi name û vengî

Umûd şîma zanay girdî
Geş kerê ziwanê kirdî
Bi nexşê nuştîşî mirdî

Mihanî Licokic

>>>

Na rey ke ez şîya, mi şarî dir epey suhbet kerd, roşinbîranê hewramîyan dir qîsey kerd. Mi gelêk çekuyî arêdayî û yew ferhengekê hewramkî-kirdkî amade kerd. Seba ke gramer fehm bibo, mi tayê zî cumleyî nuştî. Ez nika înan tîya pêşkêş kena.

ap (n): ap (n), dat (n)
asyaw/aşyaw (n): arêye (n)
asyawan/aşyawan (n): arêwan (n)
asyawani (m): arêwane (m)
awî (n): awe (m)
balaben: bilûre (m)
bêşike (m): bêşige (m), derguşe (m)
bîber (n): bîber (n), bacike (m), îsot (n)
birîng (n): hevîng (n)
bizî (m): bize (m)
bwullî (m): welî (m), wele (m)
cerre (n): cerr (n), kuz (n), meri (n)
cor (n): cor (n)
cûcellê (m): çuçike (m), lîçike (m), leyreke (m)
daristan (n): daristan (n)
das (n): vaşturî (m)
deng (n): veng (n)
dere (n): dere (n)
desar (n): destare (m)
destedim (n): birke (n), şûrik (n)
destkêş (n): lepik (n)
dêzah: dêza (m)
dih: dewe (m)
dîwar (n): dîwar (n), dês (n)
dîwardî (m): meqes (n)
dîyar (n): 1.me'lum, dîyar (n)
 2.dîyar (n), cor (n)
doyine (n): doyine (n), keşk (n)
durele (m): bilûre (m)
eçikucî/heçkucî (m): eşkice (m)
êllyane (n): halîn (n), halên (n), alîng (n)
engurî (m): engure (m)
êr/ayir (n): adir (n)
êsa/îse: nika
eske (n): kondês (n)
faqe (n): faqe (m)
ferncî (m): êleg (n) (êlego mex-susê Hewramanî)
gaw (n): ga (n)
gawe (m): manga (m)
gawsin (n): sirsî (m)
gicî (m): kincî (zh)
gile (n): gil (n)
gorr (n): gorr (n), gorre (m)
goristan (n): goristan (n)
goşe: goşe (n)
hak (n): hak (n)
hamîn (n): hamnan/hamin (n)
hare (n): destare (m)
hengvîn (n): hengemîn (n), enge-mîn (n)
heqbe (n): heqbe (n)
hewcar (n): aletê cite
hêzim (n): êzime (m)
hîzî: vizêr (n)
hoşe (n): weşe (n), gûşe (n)
hûnî/wûnî (m): gonî (m), gunî (m)
kardî (m): kardî (m)
keleşêr (n): dîk (n)
kemer (n): kemer (n), kerre (n)
kergî (m): kerge (m)
killawe: kilawe (m)

FERHENGEKÊ HEWRAMKÎ - KIRDKÎ (ZAZAKÎ)

Roşan LEZGÎN

kinaçê (m): kêna (m)
kitêb (n): kitab
kunc (n): kunc (n)
lingî (m): linge (m)
mam (n): ap (n), dat (n), mam (n)
mejg (n): mezg (n)
meşke: meşke (m)
mêwî (m): mêwe (m)
mîrîçilî (m): mîlçik, -e, mîrçik, -e
mîrkut (n): sercûnî (n)
nall (n): nalle (n)
nîre (n): nîre (n)
pa: pa (m), linge (m)
pasar (n): sifirne (n)
paşne (n): paşne (n)
payîz (n): payîz (n)
perawerê: perarey
perê (n): perey
pişe (m): pişe (m), pisinge (m)
pîyaz (n): pîyaz (n)
qelem (n): qeleme (m)
qolî hewcar: hengaje (m)
raz: sanike
rojname (n): rojname (n)
sawî (m): saye (m)
simaq (n): simaq
sowz: kesk (n), hêşîn (n)
sûç (n): goşe (n)
şerbe (n): şerbik (n)
şêxre (n): şixre (n)
şîmşêr (n): şîmşêr (n), şûr (n), qilîç (n)
şut (n): şit (n)
tewêll (n): çare
tewenî (m): kerra (m), kemere (m), sî (m)
tewergî (m): torge (m)
tîsk (n): tilmik (n) (weşeyo qijkek, nêmeyê weşeyî)
tuyî (m): tuye (m)
vamî (m): vame (m)
varan/waran (n): varan (n), varite (m), dijne (m)
varikî (m): varike (m)
wallî (m): waye (m)
war (n): war (n)
wêjenî: vînce (n), vîncele (n)
werg (n): verg (n)
werwe (m): vewre (m)
wezî (m): goze (m)
wezlî (m): gozêre (m)
wihar (n): wisar (n)
wilî/vilî (m): vile (m)
xencer (n): xincere (n)
zeng (n): zengil (n)
zimsan (n): zimistan (n)
zincîr (n): zincîre (m), rêzile (m)

ZEMÎRÊ KESÎ (ŞEXSÎ)

min: ez, min (yh)
to: ti, to (yh)
ad (n): o, ey (n)
ade (m): a, aye (m)
ême (zh): ma (zh)
şime (zh): şima (zh)
adê (zh): ê, înan (zh)

NAMEYÊ ROJAN

şemme: şeme
yekşeme: yewşeme, bazar
duwêşeme: dişeme

yerêşeme: sêşeme
çwarşeme: çarşeme
pençşeme: panşeme
cum'e: îne

HÛMARÎ

yow: yew (1)
duwê: di, didi (2)
yerê: hîrê (3)
çwar: çar (4)
pênc: panc (5)
şîş: şeş (6)
hot: hewt, hot (7)
heşt: heşt (8)
now: new (9)
deh: des (10)
yazde: yewendes (11)
duwazde: duwês (12)
siyazde: hîrês (13)
çwarde: çarês (14)
panzde: pancês (15)
şanzde: şiyês (16)
hevde: hewtês (17)
hijde: heştês (18)
nozde: newês (19)
vîst: vîst (20)
sî: hîris (30)
çil: çewres (40)
se: se (100)
yerê sey: hîrê sey (300)
hezar: hezar (1000)

MESDERÊ KARAN

berdey: berdene, berdiş
kerdey: kerdene, kerdiş
nusey: nuştene, nuştiş
waney: wendene, wendiş
wardey: werdene, werdiş
watey: watene, vatiş
wirazney: viraştene, viraştiş
wurastey: deştene, deştiş
berdîn: berdiş
kerdîn: kerdiş
wardîn: werdiş

ŞUXULNAYÎŞÊ KARAN

bikuwe: bikuwe (yh)
biwandê: biwanên (zh)
biwane: biwane (yh)
hene: esta (m)
henê: estê (zh)
heno: esto (n)
kuwam: mi kuwa
kuwaş: kuwa (kerdox dîyar nîyo)
kuwat: to kuwa
mewandê: mewanên (zh)
mewane: mewane (yh)
nîyane: nîya, çin a (m)
nîyanenê: nîyê, çin ê (zh)
nîyo: nîyo, çin o (n)
vaçe / waçe: vace, vaje
wardim: mi werd
wardiman: ma werd
wardişan: werd (kerdoxî dîyar nîyê)
wardit: to werd
warditan: şima werd
vatim: mi va
vatiman: ma va
vatiş: vat (kerdox dîyar nîyo)
vatişan: vat (kerdoxî dîyar nîyê)

vatit: to va
vatitan: şima vat
wanam: mi wend
wanaman: ma wend
wanaş: wend (kerdox dîyar nîyo)
wanaşan: wend (kerdoxî dîyar nîyê)
wanat: to wend
wanatan: şima wend
wardiş: werd (kerdox dîyar nîyo)
wutên: rakewto
wutêne: rakewta
wutênê: rakewtê
wutênî?: rakewenê?

ÇEND CUMLEYÎ

Î kitêb e (n): O kitab o. (n)
Î kitêb ê (zh): Ê kitab ê. (zh)
A kardî y (m): A kardî ya. (m)
Awîm werdî: Mi awe werde.
Nanîm werd: Mi nan werd.
Emin nanem were: Ez nan wena.
Emin nan biwerû: Ez do nan biwerî.
Emin nanem werde: Mi nan werdo.
Nan werû: Ez nan wena.
Nan wero: O nan weno.
Nan wermî: Ê nan wenê.
We çî nanît newerd?: Şima çira nan nêwerd?
Sawîm werdî: Mi sayî werdî.
Sawîm werde: Mi saye werde.
Min kitab miwane: Ez kitab wana.
Min kitabim wahna: Mi kitabê xwu wend.
Min kitabim wanabî: Mi kitabê xwu wendbi.
Mûnem kitab bihanî: Ez wazena kitab biwanî.
Min be to vaçû: Ez to ra vana.
Min ce to persû: Ez to ra persena.
Ci Silêmanî: Silêmanîye ra/Silêmanîye de.
Qelemê fir ê: Qelemî zaf ê.
Qelem nîye: Qeleme nîya/çin a.
Qelemê nîyenê: Qelemî nîyê/çin ê.
Min qelemeka berûne: Ez qeleman bena.
Min qelemekan gêna: Ez qeleman gêna.
Min millû nan were: Ez şina nan wena.
Inû yow, inû duwi: Ino/no yew, ino/no di.
Ci ew sall: A serre ra.
Telefon pê kirdim: Mi ci rê telefon kerd.
Telefon pê kird: Mi rê telefon kerd.
Cejnallê muwarek bo: Roşanê [to/şima] bimbarek bo.
Ceşnaw to îç muwarek bo: Roşanê to zî bimbarek bo.
Bê nebê, kesê ci Xwa gowreter nebê: Bibi nêbi, Homayî ra girdêr/pîlêr kes nêbi.
Dillê Dîyarbekîr şûtî hen: Zereyê Dîyarbekîrî de zebeş esto.
Dillê Dîyarbekîr kergî henî: Zereyê Dîyarbekîrî de kerge esta.
Dillê Dîyarbekîr kergê henê: Zereyê Dîyarbekîrî de kergî estê.

KEYNAYÊ ŞIWANEYÎ Û PAŞA

Wesîle DOĞUÇ

Yew bî yew çinê bî. Homayî pîlêrî yew çinê bî. Padîşayê yew dewlete bî. Emrê cê şîbî hîris la hema nêzewecyabî. Padîşa wezîrê xwu ra vano: "Hela dî war û wetenê ma de banî, keynekêka zana çinê ya, mi rê biwaze." Wezîr wirzeno, saraye ra kono teber û bi aşman warê xwu de geyreno. Salixê keynayê şiwani wezîrî rê yeno dayîşî.

Wezîr zaf şino tay şino rastê henî keyan yeno. Hawnêno ke keynekêka hanî ya rûniştî ya, xeberî dana û new des hebî keynayî zî goşdarî cay kenê. Wezîr di zerrey xwu de vano: "Keyneka ke salixê cay hame dayîşî go ena bo." Xeberdanê keyneke qedêno û keyneke wirzena we, hetê keyey' xwu wa şina. Wezîr dano dimay' keyneke, keyneke şina zerrey kê xwu. Wezîr yeno fekê beyray' û dano beyra ro. Keyneke yena beyra kena a. Wezîr vano: "Keynay' min, şima meymanan hewênênê yan nê?" Keyneke vano: "E kalo, ma meymanan hewênênê, bere estorey xwu serê cûwînan de girêde û bê."

Wezîr beno estorey xwu serê cûwînan de girêdano û yeno kê keyneke, hawnêno ke yew keye de çinê yo. Wezîr keyneke ra perseno vano: "Keynay' min, dadê to û babê to ça yê." Keyneke vano: "Babê min verê pesî de yo û dadê min zî şiya pesî doşena. Ti henî boy' xwu bide go enka bêrê." Henî maneno, dadê keyneke û babê keyneke yenê keye. Ê û wezîr ro halê jobînan persênê, dima ra werê xwu wenê.

Wezîr vano: "Ez wezîr a, yew padîşay' min esto, hema ezeb o. Min medhê keynay' şima şinawito. Ez hamîya ay padîşay' xwu rê biwazî." Dadê keyneke û babê keyneke hawnênê jobînan ra, nêzanê vacê çî. Keyneke vano: "Şima misehde bikerê ez qalînê xwu vacî, eger padîşa bieşko qalînê min bido, ez o ê dir bizewecyî." Wezîr vano: "Vace, ka qalînê to çî yo?" Keyneke vano: "Qalînê min, vîst berxî, hîris kavirî, çewres vergî, pancas bergîrî, şeştî zî deve yê."

Wezîr wirzeno we, xatir wazeno û kono rayîr. Di rayîr de xwu zerre de vano: "Go padîşay' min ça ra bieşko enê qalînê bido." Wezîr şino padîşay' ra vano: "Padîşay' min, min yew keyneka zana dî la qalînê cay zaf o." Padîşa vano ka qalînê keyneke çî yo, vace." Wezîr vano: "Qalînê keyneke, vîst berxî, hîris kavirî, çewres vergî, pancas bergîrî û şeştî zî deve yê. Ma enê çiyânê bînan peyda kerî zî la ma go ça ra çewres hebî vergan peyda kerin?" Padîşa heweno û vano: "Keyneke waştö ke emrê min bimûsol!" Wezîr vano: "Seyîn?" Pa-

dîşa vano: "Keyneke yewa zana wa, vato ke emrê cê eke vîst bo hema berxik o, hemsalê min o. Eger hîris bo biyo kavir ancî zî beno. Eger çewres bo biyo verg min rê nêbeno. Eger pancas bo biyo bergîr, biyo tirrek. Eger biyo şeştî, biyo deva, paştê cê zî biya qilûze. Yanî ti şo vace hîris kavir." Wezîr şino vano: "Hîris kavir!" Keyneke vano: "Emrê min vîst o, padîşa hîris, beno." Kar û barê de'wete kenê. Bûke kenê espar û ver bi saray konê rayîre.

Hema bûke rayîre de bena, herb virazêno. Padîşa û leşgerê xwu qeybê herbî konê rayîre. Padîşa û ordî xwu rayîre de benê veray heyetê bûke ra. Padîşa leşgeran û heyetê bûke ra vano: "Şima pey de bimanê ez henî bûke dir xeberî dana." Heme pey de manenê. Padîşa bûke dir xeberî dano û vano: "Ez şina herb heta ez herb ra bêrî gere ti enê estorê min ra hebêke ce'nî peyda bikerê. Kîsêkey min di seray de esto fekê cê zî morkerde yo û tede zêrrêke esto, heta ez bêrî gere zêrrê min bibê hîrê zêrrî û morê min zî gere nêxerepiyo. Heta serre biqediyö gere ti zî tûtêke biyarê dinya." Padîşa bûke ra xatir wazeno û şino herb. Bûke yena saray.

Resim: Seywan Saedian

Bûke miyanê çend rocan de xwu rê cilanê qomitanan dana deştîşî. Ordîke xwu rê kena hedire û kona rayîre. Şina nîzdê ordî padîşay, ordî xwu dana vindertişî û koney xwu kena erd. Padîşa meraq keno, leşgerê xwu ra vano: "Şo hela banî, a ordî hamîya hetê ma yan dişminê ma yê." Leşger şino û perseno vano: "Padîşay min vano şima hamey hetê kamî?" Bûke vano: "Ma hamey hetê padîşay' to." Leşger şino padîşay xwu ra vano: "Hamey' hetê ma." Padîşa vano: "Ana wa, şo te ra vace wa şan de bêro ma qahweyke borin û ma setrenc kay bikerin." Leşger ancî şino qomitanî ra (bûke ra) vano: "Padîşay' min vano wa şan de bêro meymandarî." Qomitan (bûke) vano: "Temam." Bûke şan de wirzena we, şina koney padîşay'. Şan de a û padîşay xeberî danê, dima ra padîşa

QEWIRMEYÊ PASTÊXÎ

WERDÊ MA

Amadekare:
Necîbe Kirmizigul

Malzeme: Pastêx, rib, hakî, riwenê keyeyî

Viraştîş: Pastêxî ne zaf hurdî ne zî gird xo dest a hurdî bike. Dima riwenê keyeyî sûr bike, hakan biçirpine û verade mîyan, ê zî sûr bî tepîya, pastêxî verade mîyan. Dima seba ke pastêx nerm bo, tay awe deke mîyanê ribî, sey şerbetî vîraze û îlawe bike.

Pêro pîya wa sûr bê. Pastêxî şerbetê xo ant tepîya rone. La wa şerbetê ci zaf nêbo, qaso ke pastêx pê bibo nerm. Bi afiyet a biwerê.

vano: "Ma setrenc kay bikerin?" Bûke vano: "Ez veng kay nêkena. Ez setrenc bi şert kay kena." Padîşa vano: "Hema ti vacê çî, ma go ê ser o kay bikerin." Tabî bûke mayîney xwu xwu dir berda. Hurdî setrenc kay kenê. Bûke padîşay bena û vano: "Ez estorê to wazena." Padîşa estor dano ci. Bûke bena a şewe estorî ra mayîne ancena û serê sibay' estorê padîşay ê rê şirawena.

Beno nîmeroc, hewna padîşa leşgerê xwu şiraweno vano: "Wa qomitan emşo zi bêro ma xwu rê xeberî bidin û setrenc kay bikerin." Bûke ancî vano: "Ez bê şert setrenc kay nêkena." Padîşa vano: "Ti çî vana wa zey to bo." Bûke û padîşa kay kenê, bûke xwu peynî de finena, wazena ke paşa ay bero. Ena hewe xwu destê padîşay' de vera dana. Padîşa ay beno. Bûke vano: "Padîşay' min, ti rew ra w' hameyê şer. Ti kê xwu ra dîrî yê. Pîrekey to etya niya. Carîkey mina weşike esta. Hema keyna wa, eger ti îfraz nêkerê, ez o ay to rê bişrawî." Padîşa vano: "Ti zanê." Şina çadirê xwu û cilanê xwu yê weşikan dana xwu ra. Porê xwu şane kena û xwu xemelnena. A şewe şina binê çadirê padîşay' û şefeqêke şina binê çadirê xwu.

Padîşa a roce esrêke hewna şiraweno vano: "Wa qomitan şan de bêro ma setrenc kay bikerin." Bûke vano: "Temam." Ancî şan de a û padîşa serê setrencî de nişenê ro. Bûke hewna vano: "Ez bê şert kay nêkena." Padîşa vano: "Temam! Ti çî biwazê wa zey to bo." Dest bi kaykerdiş kenê. Bûke padîşay bena. Padîşa vano: "Ti çî wazena?" A vano: "Ez morê to yê padîşatî wazena." Padîşa morê xwu dano aye. Bûke morî bena çadirê xwu. Kîsê zêrranê ke seray ra ardo, ê kena a, di zêrran kena zerrey' kîsî. Fekê kîsî gêna û mor kena. Roca bîne mor bena dana padîşay û te ra vano: "Min bilesebe

morê to to ra girot. Ti padîşa y', morê to to rê lazim o." Gêna morî dana padîşay. Çend rocî ana derbas beno. Bûke hîs kena ke hemlî ya. Şina verê padîşay û vano: "Padîşay' min, ez hamîya hetê to la gerr kewto leşkeranê min. Heme biyê gerrin, ez geyrena a."

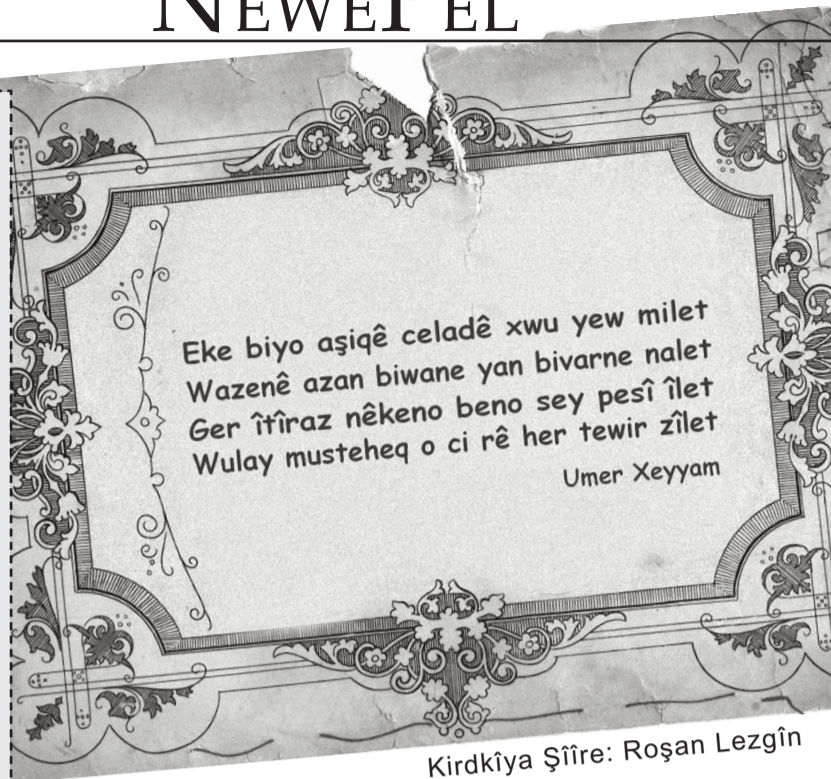
Yena koney xwu kena ra, leşgeranê xwu arê dana û geyrena a ra seray. Padîşa tam serêke uca maneno. Herb tefeyeno. O are de mayîney bûke rê ce'nîke bena û Homa lacêke dano bûke. Padîşa şer ra geyreno a. Hema di rayîre de beno yew xwu resneno padîşay û vano: "Padîşay min mizgîney min bide Homay lacêke dawo to." Padîşa xwu zerrî de vano: "Ez hameyê herb û a hema şine seray la ça ra lacêkey min viraziya." Leşgeran verdene û bi lez û bez ver bi seray ancêno.

Xebere bûke rê yena ke padîşay nîzdî ro seray kerdo. A zî kona paca û hawnêna rayîre ra. Hawnêna ke çî banyo! Padîşa henû yeno ke tefr û dûman verê nînganê estorê cê ra wirzeno we û erd lerzeno. Bûke xwu zerrî de vano: "Eno bireso min go bê sewal min bikişo." Vazdana şina pey ra singû dana pey' beyra ro û beyra gêna, qefelnena. Padîşa yeno fekê beyra û vano: "Min rê beyra akere!" Bûke vano: "Heta ti goş nêdê min ez to rê beyra nêkena a." Padîşa ancî vano: "Ez to ra vana min rê beyra akere." A vano sebir bikere, ez îfadey' xwu bidî, ez o to rê beyra akere. Qey ti bê îfade bêrê min bikişê!" Ana vano û dewam kena: "Padîşay' min, to şûney herbî de bi setrenc kay kerd; carî babê to ça bî hamîye cemê to." Padîşa sist beno. A dewam kena û vano: "Estorê to û morê to, to ra hamey girotişî yan nê?" Padîşa vano: "Temam! Min fam kerd." Bûke sirgûy beyra kena a. Bûke û padîşa verare ro jobînan anê. Ê bi jobînan şa benê. Ma bi axîret û îman şa bê.

BÊ TO XELES ÇIN O**Adir DÊRSIMIJ**

Ez berbena, nêzan çayê
 Qet yew rêçe nêmanda mi pey de
 Ebi vîndîkerdene ameya rîyê dinya
 Gonî dilapey kena zerrîya mi de
 Bêkesîye mi rê nuşnaya vizêrî ra
 Kata şêrî, çi wele xo ser bikerî
 Qet xeles çin o nêzdîye mi de
 Vewre varena hurdî-hurdî
 Cemed ginayo fikranê mi ra
 Jan danê qet nêruwîyenê êdî
 Rayîrê min û emzanê mi cîya bî
 Ez tik û tena menda olaxan de
 Nasê mi sey teyran peray ra şî
 Zereyê mi puyeno sey dare
 Kata şêrî, vewre mi ro bivaro
 Qet xeles çin o nêzdîye mi de
 Astareyî şewl danê mi ser o
 Sey çimanê to dûrî yê mi ra
 Dormê mi bîyo lêl sey zerrîya mi
 Ez ke qayîte kotî kena uca cemedîno
 Dest erzena kamcîn zergûnîye bena huşke
 Zirçena jîvena qet kes mi nêhesneno
 Kata şêrî, ez kam ra se vajî
 Qet xeles çin o nêzdîye mi de
 Mîyanê tenayîye de azney kena ez
 Ti yena mi vîr, ez xil bena cayê xo ra
 Bêkesîye ebi areq varena leşa mi ro
 To gêrena êdî orteyê lêlî de
 Ez çerexîna şewan de
 Mi koyî dêmday seba to
 Qet roştî nêmande vernîya mi de
 Her ca tarî yo, tîje nêasene cayê de
 Kam çi zaneno kotî ginena war ebi nê halî
 Bejna to de mezela xorîne kinena xo rê
 Roştîya çimanê to de mi bişuwê
 Bivesnê zerrîya to de, vay bidê vayê porê to de
 Ez zanan ke xeles to de vîndîbîyayîş der o
 Veng bide, vaze qomê ma hadê bêrê êdî
 Kulê zerrî Adir Dêrsimijî werdo qedênayo
 Kes mebermo mi dima bihuyê
 Ebi lawikanê Dêrsimî wedarê tenayîya mi
 Pêro pîya vazê "Ameyme, ameyme"*
 Koyanê Dêrsimî de bivaro axme bibo xebere

* Deyîra koma Zeleme ra

ŞIYAYÎŞ**Harûn Bozkurt**

Vengê kamî reseno tîya?
 Çimê kamî kewto leşa ma ser?
 Ters kuçanê bajarî de sey leşkeran gêreno.
 Kam şeno werde ci vindero?
 Teyranê ke pê perranê xo ya porê asmênî
 şane kerdêne
 Ê teyran dêsanê Sûrî de halînê bêbextîye viraştê
 O vayo ke helmê Dicle nê ziqaqanê tengan ra
 vila kerdêne
 Ey zî raya xo çarna hetê cayêna
 Û xo pey de mij û dûmanê mergî verada.
 "Kal û pîran,
 Xort û tutan,
 Bar kerdê bajaranê dûran."
 Çimê hesiranê zivanî ra nê misrayî rişyayê
 Fek ra fek gêrayê
 Na lawika şîyayîşî bî
 Şîyayîşê bajaranê dûran...

Sîlvîrî, Tebaxe 2016

**HEFTÊ BI XWÊ BÛ
HEŞTÊ HELANDÎ!****Îsmet BOR**

Axeyêko zaf zulimkar beno. Senî ke hewn ra beno aya, verê verkan fikrîyeno ke gelo ewro senî yew zulim bikero. Roja ke zulim nêkero, a roje cuye ra nêhesbeno.

Rojêk kewanîya ey sêpare ci rê nana ro, pa nanê towqe, toraqo teze û rûweno keleya. Axa yew-di piranî weno, rûweno keleya ey a nêşino. Vendeno kewanîya xo vano "Rûweno solên çinîk o?" Kewanî vana "Nê, nêmando."

Senî ke kewanî vana nêmando, ca de zulimê a roje zî sey çila mezgê ey de keweno ta. Vendeno xizmikarê xo, vano "Mi rê dewijan biançe pêser!"

Xizmikar vendeno dewijan, dewijî milçewt, destî ver de giredaye, mîyane deameye, verê berê axayî de yenê pêser.

Axa vano "Gereka her keye hetanî siba hewt kîloyî rûweno solin bîyar!"

Merdimêko zaf feqîr beno. Melul-melul, sere ver vist, e şino keye. Cinîya ey pers kena vana "Ti çira wina melul ê?" Mêrik vano "Axayî hewt kîloyî rûweno solin waşt, ma gereka siba teslîm biker. Ma pê yew manga û di bizan a senî hetanî siba hewt kîloyî rûwen kenê hedire, ez nêzana..."

Cinîya ey vana "Şo halê ma axayî ra vaje, belkî rehme bero ma ser, yan ma ra tay rûwen bigîro yan zî qet megîro." Mêrik vano "Cinîyek, ti geja! Ez nika şêrî axayî ra wina vajî, axa do hêrs bo." Cinîya ey vana "Sobîna çareyê ma çinîk o. Şo, belkî şefqet bero ma ser."

Mêrik şino dano berê axayî ro, axayî ra vano "Axayê ma! Tena yew manga û di bizê ma estê. Ti eşkenê ma rê bineyke bêrê war, ma nêşkenê hewt kîloyî bidê." Axa hêrs beno vano "To semedê naye ya ez eciz kerda? O wext ti gereka hetanî siba heşt kîloyî rûweno helinaye bîyarî!"

Mêrik dano piro şino keye. Cinîya ey vana "To se kerd?" Mêrik vano "Min tiştê nekîr. To heftê bi xwê kir heştê helandî!"

Mamikî - 2Arêkerdax: **Şaynebî Laçîn**Mintîqa: **Gêl**

Vamêran kerdi vili
 Şarî kerdi qîr-qîri
 Mahmudî vînî kerdi Guli

* * *

To rê oxur bo
 Werê to belxul bo
 Kewçika to qul bo
 Binê to axul bo
 Cayê to axur bo

* * *

Hesen o, ha Hesen o
 Resne veyneno terseno

Lewanê xwu lêseno

* * *

Va yeno vayê koyan o

Va yeno xuşxuşneno

Pelê daran rişneno

Mastê Papoy tirşneno

* * *

Luyî wayî se kena
 Karê xwu yo to kena
 Lehîf û doşek dekena
 Şew tede kiştî kuwena

* * *

Keçelo ûnî-mûnî
 Pun leqa keçel teqa
 Vecîya vîst û yew weqa

* * *

Qolanê sûrî polan di
 Çilî weşî to piray di
 Şane sabûn kinar di

* * *

'Edul qurban şefeq o
 Çim sîya ya, memik deq o
 Mela şar to ra biteqo

* * *

Me'ho dîno tentene
 Îşlik sûr o, yelek madîn o
 Şarî rê cal o, mi şîrîn o

* * *

Daxeli cinyen a dere di

'Emî Zîno sere di

Altun Sebîha çare di

* * *

Sal salê sala ma
 'Elî lulî cinayî Mesrekan di
 Sale xereqîyayê mîyan beran di

* Not: Mi nê mamikî 20.09.2015 de, Gêl de, mehlaya Çepanî ra, fekê Elî Ezoy ra arêkerdî. Elî Ezoy o wext 85 serre bi. Wendiş-nuştîşê ey çin bi.

MamikeArêkerdax: **Îsmet Bor**Mintîqa: **Çewlîg, Az**

Bêzê pîr,
 Werdena werîye di eşîr
 Mîyon ra vejîyena
 Sey dîye sîr

Pîlê ma vanê, malo ke bêwayîr bimano do vergî bikewê mîyan, bibo tirt û vila. Gama ke ez ewnîyena halê xortanê ma ra tim no vate yeno mi vîr.

Çi organîzasyonê ke Rojhelatê Mîyanênî de estê, çep-raşt, pîl-qij, cayî-xerîb ferq nêkeno, mîyanê pê-rune de xort û keynayê ma zazayan estê. Mesela, Tirkîya de çiqas organîzasyonê çepgîrê radîkalî estê, mîyan de xort û keynayê elewîyanê ma estê. Mîlîtanê înan ra kam ça de çalakî-yêk bikero û bêro kişîtiş, ti ewnîyenê yan dêrsimî o, yan zî derûdormeyê Dêrsimî ra yo. Ancî, Tirkîya de yan teber de, çiqas organîzasyonê radîkalê selefî estê, na rey gencê ma yê sunnî tede estê. Nê gencî hîna zaf Efxanîstan, Îraq û Sûriye de ameyî kişîtiş.

Gelo no çi hal o? Qey domanê ma seba şarî ehend jêhat û camêrd ê? Verê berê şarî de çi geyrenê? Ma problemê xo yê kamîye, ziwan, kultur û welatî hel kerdê, ma bîyê wayîrê statu û heqanê xo ke gencê ma benê enternasyonal û seba xelisnayîşê dinya mucadele kenê?

Ez nêwazena bêhurmetî bi kesî bikerî la eke problemê şarê to sey koyan binîşê pêser û ti zî bikewê xelisnayîşê hemeyê dinya dima, o çax ti hê mîyanê xefletê pîlî de yê. No xeflet ne bi nameyê sosyâlîzmî ne zî bi nameyê umetperwerîye îzeh beno. Ti xo rê nêbê ti şarî rê zî nêbenê. Belkî ti benê fişeka fekê tîfingê şarî, ti mirenê şîne, la şar mergê to ser o xo rê sîyaset keno. Belkî no halo ecêb rojêk hetê sosyologan ra analîz beno la ez na rewşe sey "vîndîkerdişê kamîye" (kimlik yitimi) vînena. Tarîx mocneno ma, şaranê ke problemê xo yê kamîye hel nêkerdo, yan bîyê tirtûfirt û vila bîyê yan zî bîyê kalmeyê destê sewbîna kesan.

Tam tîya de ez wazena behsê çerkezan bikerî. Bakurê Qafqasya ra surgunbîyayîşê çerkezan 1860 ra pey dest pêkeno la esas badê cengê Usmanîyan û Rûsan, 1877-78 de yenê surgunkerdîş. Dewleta Usmanîyan çerkezane surgunbîyayan

MALO BÊWAYÎR

Huseyîn ÇAKAN

No resim/gravur bi nameyê "Kurdes Zazas" [Kurdê Zazayî] hetê **F. de Myrbachî** (1853-1940) ra serra **1889** de virazîyayo û hetê **Barbantî** ra darî ser o neqş bîyo. {NewePel}

hîna zaf bajarane sey Erzirom, Mûş, Bidlîs, Dîyarbekir û cayê bînî ke armenî tede ciwîyenê, hîna zaf nê cayan de bi ca kena. Tabî dima înan verdena armenîyan ser. Bi no qayde beynateyê armenîyan û çerkezan de bêhuzurî virazîyena, ca-ca pêrodâyîş beno. Çerkezê ke dewlete ra piştî gênê û pêrodâyîş de jêhatî yê, dest danê mal û milke armenîyan ser. Bi no qayde dewleta Usmanîyan çerkezan gêna mîyanê ordîya xo zî. Kamca vera Usmanîyan de şer yan serewedartîş bibo, vernî de çerkezan ramena înan ser. Dewleta Usmanî zere de vera armenîyan de, teber de zî, vera rûsan û bitaybetî vera milletê teb'ayê Usmanîyan ke seba heqanê xo yê mîlî mucadele kenê, çerkezan bikar ana. Nê derheqî de seba melumatê zêdeyî biewnîn kitabê Yarman Arsenî "Palu Harput 1878" ra.

(Belge Yay. Cilt, 1, r. 36-48) Çerkezî semedo ke êdî seba amancê şarî xizmet kenê, kamîye û kulturê xo ra temamen kewenê dûrî, hetê mîlî ra vila benê şîne. Herçiqas tayê nika bizanê kokê înan çerkez o zî, çerkezîye qet înan de nêmena.

Gencê ma yê ke benê fişeka tîfingê şarî ra, ê xora êdî şîne. Ez wazena behsê yewna realîteyê ma bikerî. Gencê ma yê ke mîyanê partî û organîzasyonanê ma kurdan de ca gênê û bi nameyê millet û welatê xo mucadele kenê, qet qîymet nêdanê kamîye û kulturê xo. Ziwanê xo lez xo vîr ra kenê, kulturê xo ra lez kewenê dûrî. Tena benê fanatîkê îdeolojîkî û bi no qayde xo tetmîn kenê.

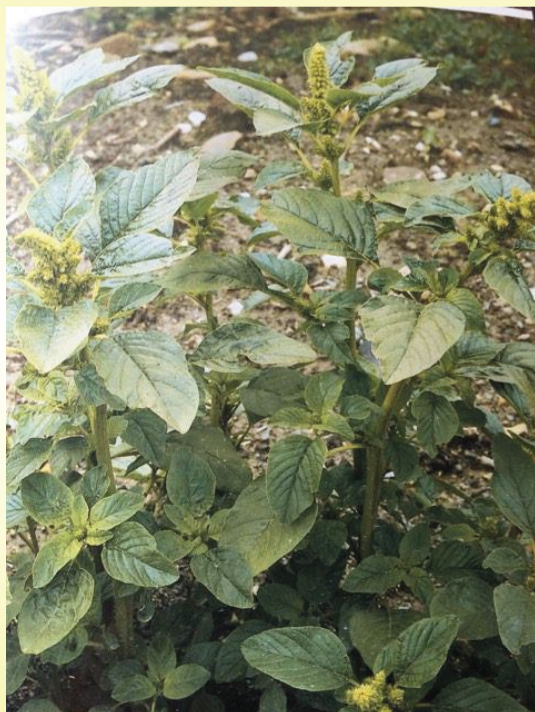
Xebata ke hetanî ewro ziwan, edebîyat û kulturê ma ser o bîya, bi xebata ferdî bîya û qet zî tay nîya. Xebata nê merdimanê ma sey koyanê bej û qerajan de qerawîya serê sibayî pelê daran ra awe çilkena û gan dana der û dormeyê xo, her ca kena zergûn, ez winî vînena. Her dalpaya xebata înan ma rê bîya nefes û omîd. Omîdê ma kerdo zergûn, îlhamê ma zêdnênê. Xebata ziwan, edebîyat, kultur û kamîye nika mîyanê şarê ma de bineyke bîya vila. La gereka her wek û xeyd, her dere û newale ra bineyna awe bi-

herikîyo, bibo çem û xuşexuş bikero êdî.

Ma xo vîr ra nêkin ke halê cihûdan ma ra zaf wetêr bi. La badê hezar serrî, ê ziwan, kultur û kamîya xo rê wayîr vejîyayî, înan îbrankî kerde ziwanê resmî, kerde wayîrê qedr û qîymetî. Ma zî eşkenê zazakî otir bikerê. Qet çîyêkê ma kêmi nîyo. Gereka ma caran omîdê xo zî vîndî nêkin. Herinda ke ma benê kalmeyê destê organîzasyonanê çepgîran yan selefîyan, gereka ma bi îsrar û serberzîye ziwanê xo rê wayîr bivejîyîn. Neke verê berê şarî, ma xo rê verê berê xo pak bikin. Neke rêça tarî ya organîzasyonanê şarî ra, ma xo rê rêça pîlanê xo ra bişîrê. Lanet bo rêça şarî, hetanî nika kamcîn însanê ma rêça şarî ra xeyr dîyo ke ma bîvînin?

Amadekar:
Ehmedê Dirihî

NAMEYÊ NEBATAN

Îuxandir (Çolîg)
silqvaş (Şankuş)
tarê bostanan (Dêrsim)
tarro sûr (Gimgim)
tarro sûr (Dêrsim)

Kurmançî: sohyaz
Soranî: koksor
Goranî: sewil

Latînî: *Amaranthus retroflexus*
Tirkî: kırmızı köklü tilkikuyruğu

Bi edîtorîya Mîr Kamuran Bedirxanî teqwîmo yewin yê rojnâme yê kurdî, Beyrûd 1944.

1944 Kanûna Pêşîn 1944						
YEKŞ.	DUŞE.	SÊŞE.	ÇARŞ.	PENC.	İN	ŞEMBİ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Roja Nû
Rojnama Kurdi
Bêrût-Weqîf Tabet
Tel. 74-04 : 84-41
Xerab kirin rahet e, lê ava kirin zehmet e.
Sed xeber bi xeberekê disekine.
Desthilanin fereca xeyrê ye.
Her kes mêvanê emelê xwe ye.